

Toleransnivå för viltskador i jordbruket

Förord

Under mina fem år som riksförbundsordförande för LRF, har jag sett hur frågan om viltskador gått från att vara en delvis regional fråga till att bli en högaktuell fråga på nationell nivå. På vår årliga riksförbundsstämma är viltfrågorna återkommande och brukar vara det ämne som har allra flest motioner. Frågan engagerar våra medlemmar och det är inte så konstigt då viltskadorna illustrerar en typ av maktlöshet man som företagare står inför som är svår att jämföra med någon annan.

Grunden för oss lantbrukare är att odla de grödor som växer bäst på åkrarna och som betalas bäst på marknaden. Men allt oftare tvingas vi istället anpassa valet av grödor efter rådande viltryck. Det är en ohållbar ordning.

Viltstammarna i Sverige ska förvaltas på ett hållbart vis, det tror jag de flesta kan vara överens om. Jag tror också de flesta är överens om att skadorna som viltet orsakar på våra åkrar och i skogen är allt för omfattande. Nyttan som viltet ger måste balanseras bättre mot skadorna som viltet orsakar och de negativa följder de ger på samhället. Jaktens värde inklusive rekreativvärde beräknas av SLU till 4,5 miljarder kronor per år, medan viltskadorna i skog- och jordbruk beräknas till minst 18 miljarder per år. Skadorna är alltså tre gånger så stora som nyttan. Det bör också noteras att livsmedelsproduktionen är klassad som en samhällsviktig verksamhet, vars värde uppgår till 65 miljarder kr per år.

Avvägningen mellan dessa intressen skulle underlättas avsevärt med hjälp av målbilder som omfattar både skogsmark och jordbruksmark. I skogen finns redan en målbild för vad som är en rimlig nivå av viltskador ur ett skogsskötselperspektiv. Det är bra att skogsägare och övriga aktörer i viltförvaltningen har mål att styra efter. Men jordbruket har saknat en målbild för vad som är en rimlig nivå av viltskador och därmed ett gemensamt mål att sträva mot. Det är därför glädjande att LRF kan presentera en toleransnivå för viltskador i jordbruket.

Ökad kunskap kommer vara avgörande för att minska viltskadorna inom jord och skog framöver. Vi måste hitta en balans i viltförvaltningen som säkrar en hållbar livsmedelproduktion över tid.

Palle Borgström
Förbundsordförande

Innehållsförteckning

1. Uppdrag	4
2. Bakgrund	4
3. Syfte.....	4
4. Metod.....	4
5. Förutsättningar.....	5
5.1. Viltskadornas variation.....	5
5.2. Mätning av skador	8
5.3. Viltolyckor i trafiken	8
5.4. Arrendatorer.....	9
5.5. Äganderätt – spridningseffekter och avtal.....	10
5.6. Äganderätt – viltbruk.....	11
5.7. Stängsel.....	12
6. Viltets påverkan på lantbruket	12
6.1. Utveckling av lantbruket	12
6.2. Viltets påverkan i landskapet.....	13
6.3. Gårdar med massiva viltskador	13
7. Toleransnivå för viltskador i jordbruk.....	14
7.1. Toleransnivå på gårdsnivå	14
7.1.1. Lönsamhet som grund för toleransnivå på gårdsnivå.....	14
7.1.2. Toleransnivå – gård	17
7.2. Toleransnivå på nationell nivå.....	18
7.2.1. Förhållandet mellan gårdsnivå och nationell nivå.....	18
7.2.2. Toleransnivå - nationellt.....	19
8. Toleransnivåer i dagens viltförvaltning	20
8.1. Skog.....	20
8.2. Fredat vilt.....	20
8.2.1. Skador av stora fåglar	20
8.2.2. Rovdjursskador på tamdjur.....	20
8.2.3. Rovdjursskador på ren	21
8.2.4. Skador av säl på fiskeredskap och fångst	21

1. Uppdrag

Ta fram en toleransnivå för viltskada i jordbruket på nationell nivå och på gårdsnivå.

2. Bakgrund

På riksförbundsstämman år 2019 beslutades att LRF ska arbeta fram en gemensam toleransnivå för viltskador i jordbruket.

3. Syfte

En toleransnivå indikerar när viltskadorna i jordbruket inte är tolerabla ur ett samhällsperspektiv och/eller på gårdsnivå. Dess syfte är att stimulera till att åtgärder genomförs för att minska viltskadorna, på nationell-, läns- och/eller på gårdsnivå.

I Sverige är jakt på älg, stora rovdjur, sälar och kronhjort reglerad. Jakt på övriga jaktbara arter regleras genom regeringsbeslut om de allmänna jakttiderna. Ansvar för jakten vilar på ägaren till marken, eftersom jakträtten ingår i äganderätten. I den mån jakt är upplåten till annan är ansvaret delat med jägaren. I praktiken hanteras detta genom olika former av överenskommelser mellan markägare och jägare.

Äganderätten omfattar ägande till både jordbruks- och skogsmark. Skogssektorn har enats om en målbild för vad som är en rimlig toleransnivå av viltskador ur ett skogsskötselperspektiv. Det innebär att skogsägare och aktörer i viltförvaltningen har mål att styra viltförvaltningen mot. I jordbruket saknas det idag målbild för vad som är en rimlig nivå av viltskador och därmed saknas ett gemensamt mål att styra mot.

Enligt 4 § jaktlagen¹ ska viltet vårdas bland annat i syfte att främja en med hänsyn till allmänna och enskilda intressen lämplig utveckling av viltstammarna. Den avvägningen skulle underlättas avsevärt med målbilder som omfattar båda ägoslagen; skogsmark och jordbruksmark. En toleransnivå för viltskador i jordbruket skulle därför bidra till en bättre styrning av viltförvaltningen i Sverige.

På nationell nivå syftar toleransnivån till att:

- säkerställa inhemsk livsmedelsproduktion
- bidra till utveckling av ett hållbart lantbruk
- vara vägledande i olika myndigheters beslut

På gårdsnivå syftar toleransnivån till att:

- vara vägledande vid avtalsskrivning av jordbruksarrenden och jakträttsupplåtelseavtal
- bidra till egna avvägningar i företagandet och i förvaltning av fastigheten
- vara vägledande vid all jaktlig samverkan som berör fastigheten
- indikera när viltskador får för stor inverkan på ett lantbruksföretags lönsamhet

4. Metod

Arbetet med att ta fram en toleransnivå för viltskador i jordbruket har huvudsakligen genomförts av en arbetsgrupp med tjänstemän från LRF. En referensgrupp har knutits till arbetet bestående av Hans Andersson, SLU, Katarina Elofsson, Aarhus universitet samt tjänstemän från

¹ Jaktlag (1987:259)

Jordbruksverket och Naturvårdsverket. Referensgruppen har bidragit med värdefulla synpunkter i arbetet och hjälpt till att göra nödvändiga avvägningar. Det bör dock betonas att när toleransnivåerna tagits fram på nationell nivå och på gårdsnivå har den slutliga avvägningen gjorts av LRF utan medverkan eller inverkan från någon i referensgruppen.

Följande rapporter har tagits fram som stöd i arbetet:

- Ludvig & Co. "Viltskador i lantbruket; En undersökning om hur lantbruksföretags lönsamhet påverkas av viltskador".
- Växtråd. "Viltets påverkan på växtodlingskalkylen"

5. Förutsättningar

Lantbruk är en areell näring med små ekonomiska marginaler som verkar på en konkurrensutsatt marknad. Produktion och förädlingsindustri ger sysselsättning i lands- och glesbygd och klassas som samhällsviktig verksamhet då det numera är osäkert om andra länder kommer att föda Sveriges befolkning i en kris. Utöver det har Sveriges riksdag beslutat om en nationell livsmedelsstrategi² med ett övergripande mål om en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar, samtidigt som relevanta nationella miljömål nås, i syfte att skapa tillväxt och sysselsättning och bidra till hållbar utveckling i hela landet.

Ur ett sektorperspektiv kan konstateras att jordbrukets samlade produktionsvärde, inklusive EU-ersättningar, motsvarar cirka 65 miljarder årligen. Nettolönsamheten i form av överskott till företagarnas eget arbete och eget kapital (företagsinkomsten) är cirka 8 miljarder kr enligt Jordbruksverket.

Varje miljard som nettolönsamheten urholkas av viltskador motsvarar alltså en sänkt lönsamhet med 12,5 procent (1/8). De årliga investeringarna i jordbruket i byggnader och maskiner (drygt 11 miljarder kr) skulle alltså kunna vara ca 10 % högre för varje miljard som viltskadorna minskar.

För att infria målet om en ökad livsmedelsproduktion behöver lönsamheten i jordbruket förstärkas i förhållande till dagens nivå som i grova drag motsvarar en överskotts-, eller vinstmarginal om runt 10 procent (nettoinkomsten dividerat med produktionsvärde). Vinstmarginalen borde ligga upp mot 5 procentenheter högre.

Jaktens värde inklusive rekreativvärde beräknas av SLU till 4,5 miljarder kr. Viltskador är en negativt påverkande faktor för livsmedelsproduktionen i Sverige. Av jaktlagen framgår dock att landets viltbestånd och de fågelarter som tillfälligt förekommer naturligt i landet ska bevaras. Varje markägare och arrendator måste därför tåla ett visst mått av viltskador – en "självrisk".

5.1. Viltskadornas variation

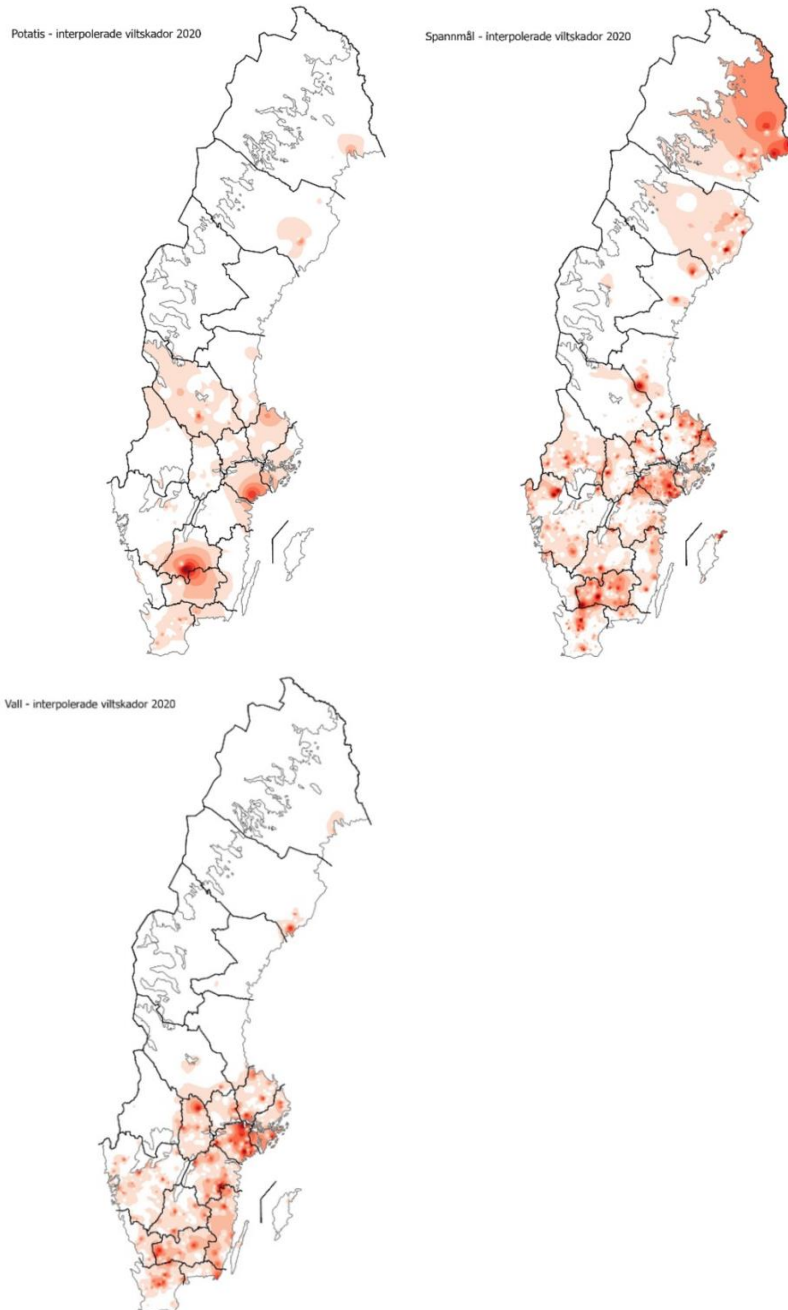
Viltskador varierar kraftigt mellan alla geografiska nivåer i Sverige; landsändar, län, kommuner, socknar och grannar. Därför blir ett snitt av den nationella skadenivån förhållandevis lågt, samtidigt som en stor mängd lantbruk har omfattande viltskador som kraftigt påverkar företagets lönsamhet.

Variationen av viltskador över tid och rum, dvs mellan olika markägare, försvårar för de med omfattande skador att få gehör där åtgärder behöver göras för att minska dem. Det är därför viktigt med en uppfattning om vad som är en tolerabel nivå för vad viltskadorna får kosta, i form av skördebortfall eller påverkan på lönsamhet, som är framtagna utifrån givna parametrar.

² Prop. 2016/17:104

Den tolerabla nivån blir en nivå som de med lite viltskador och de med mycket viltskador och övriga parter i vilthövdvalningen kan förhålla sig till.

Kartor från Jordbruksverkets och SCBs statistik Viltskador i lantbruksgrödor 2020, JO0601. Respektive karta visar andel skördebortfall av viltskada i matpotatis och potatis för stärkelse, spannmål, trindsäd och oljevaxter samt slätter- och betesvall. Samtliga värden är interpolerade. Mörkare färg anger högre procent viltskada.

Frekvensen av viltskador är generellt större i skogsbygderna än i slättbygderna. Vid en jämförelse mellan undersökningarna från 2014 och 2020 har viltskadorna spridit ut sig över större arealer. På småländska högländet och i skogsbygderna i de östra och västra delarna av landet är viltskadorna stora. I Södermanland har andelen skördebortfall ökat betydligt. Längs

Norrlandskusten och i Norrbotten är det mycket viltskador i spannmål orsakade av tranor, gäss och sångsvan.³

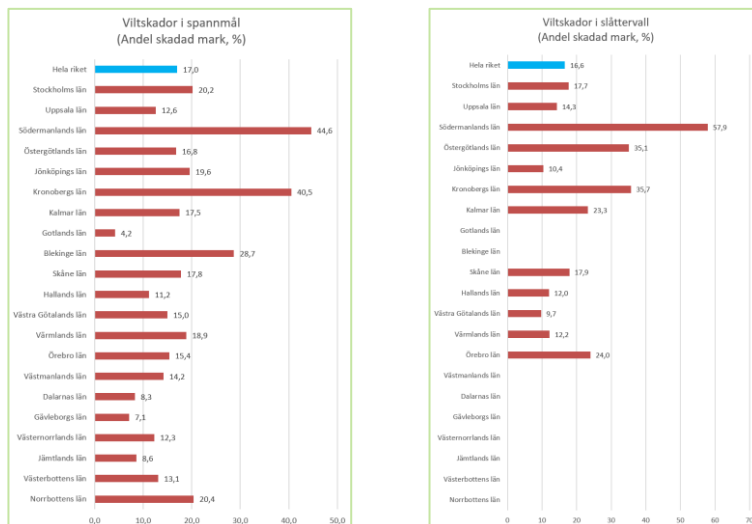
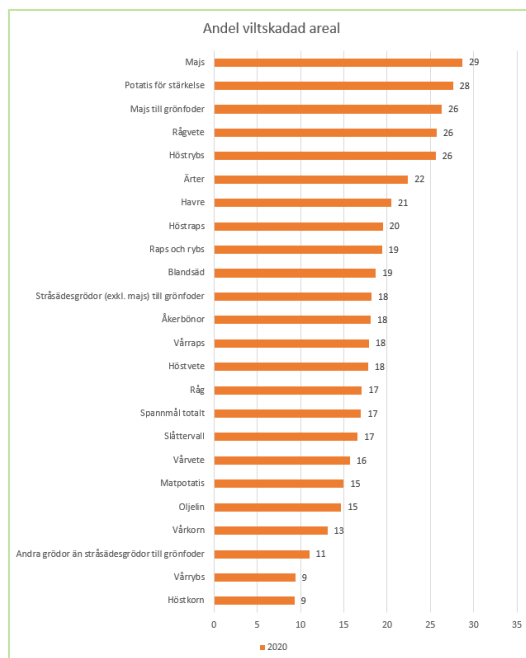

Diagram från Jordbruksverkets och SCBs statistik Viltskador i lantbruksgrödor 2020, JO0601. I spannmål ingår alla spannmålsgrödor och majs. Där antalet bearbetade företag understiger 20 stycken utelämnas resultaten.

Även vilka grödor som skadas varierar, bland annat beroende på hur begärliga de är för olika viltslag. Hur kostsamma viltskadorna är för den enskilde lantbrukaren beror på hur värdefulla grödorna som skadas är. Här följer ett diagram över de mest skadedrabbade grödorna enligt viltskadeundersökningen år 2020.

Källa: Viltskador i lantbruksgrödor 2020, SCB och Jordbruksverket

³ Viltskador i lantbruksgrödor 2020, <https://jordbruksverket.se/om-jordbruksverket/jordbruksverkets-officiella-statistik/jordbruksverkets-statistikrapporter/statistik/2021-07-06-viltskador-i-lantbruksgrödor-2020#h-Sammanfattning>

5.2. Mätning av skador

För att kunna ta ställning till hur livsmedelproduktionen eller hur lönsamheten på gården förhåller sig till toleransnivån behövs en vedertagen metod för att mäta hur stora skadorna är. När det gäller klövvilt saknas en sådan metod idag, men det arbetas på flera håll med att utveckla det.

För att mäta skördebortfall på grund av viltbete på gårdsnivå har LRF tillsammans med SLU tagit fram en metod för att placera ut små burar⁴ på fält som gör att vilt inte kommer åt att beta. Obetat gröda kan på så sätt jämföras med betad gröda. Burarna utformas enligt en instruktion och det anges hur grödan ska klippas i och utanför buren, samt hur skörden ska vägas för att beräkna skördebortfallet. Det är nödvändigt med mätning av skador på gårdsnivå för att markägare eller arrendatorer ska kunna ställa ökade krav på sin omgivning angående viltförvaltningen.

Utöver detta undersöks metoder med drönare, satellit, N-sensor, med flera av andra parter.

Statistiska centralbyrån (SCB) och Jordbruksverket genomförde 2014 och 2020 en undersökning av skördebortfall i lantbruksgrödor på grund av vilt. Den omfattar viltskador i spannmål, trindsäd, oljeväxter, potatis och slättervall. Skador som orsakats av vildsvin, älg, kronhjort, dovhjort, rådjur, tranor, gäss, svanar, duvor, kråkfåglar, grävlingar, sork, björn samt annat vilt ingår. Utvalda lantbrukare lämnar sina viltskadeuppgifter via SCB:s webb eller i telefonintervjuer utförda av SCB:s intervjuare.⁵ Undersökningen bygger på uppgifter som lämnats av lantbrukare om deras viltskador och inte på faktiska mätningar i fält. Resultatet av undersökningen visar att viltskadorna dubblats på sex år, från 1,7 procent 2014 till 3,4 procent 2020. Mer än en tredjedel av lantbrukarna anger också att viltet påverkar deras val av gröda.⁶ Detta är den enda nationella undersökningen av viltskador i lantbruk, det är nödvändigt att det säkerställs att den genomförs regelbundet.

I Sverige kan skador som orsakas av stora betande fåglar ersättas med statliga medel. Framför allt ersätts skador orsakade av fredade fåglar, men även jaktbara arter kan ersättas vid särskilda omständigheter. För att erhålla ersättning ska grödskador som misstänks vara orsakade av stora betande fåglar rapporteras till länsstyrelsen av berörda lantbrukare. Skadorna besiktigas av en besiktningsman som är utsedd av länsstyrelsen och utbildad av Viltskadecenter. Det finns en besiktningshandbok för besiktning av viltskador på gröda med inriktning på fredade fåglar.⁷

5.3. Viltolyckor i trafiken

Undersökningen om viltskador i lantbruket visar en fördubbling av viltskadorna sedan år 2014. Denna ökning av viltskador får även stöd i statistiken⁸ över viltolyckor i trafiken, vilket visas av Ing-Marie Gren i flera vetenskapligt publicerade studier⁹. Exempelvis visar de att det för vildsvin skedde 2445 viltolyckor år 2010, 4229 viltolyckor år 2015 samt 7217 viltolyckor år

⁴ Fredrik Widemo och Anna Widén, Mätning av skador på grödor med betesburar, SLU

⁵ Statistikens framställning, Viltskador i lantbruksgrödor, https://jordbruksverket.se/download/18.2de76dfa17a6bda55987f55c/1625496759569/JO0601_STAF_2020.pdf

⁶ Viltskador i lantbruksgrödor 2020, <https://jordbruksverket.se/om-jordbruksverket/jordbruksverkets-officiella-statistik/jordbruksverkets-statistikrapporter/statistik/2021-07-06-viltskador-i-lantbruksgrödor-2020#h-Sammanfattning>

⁷ <https://www.slu.se/globalassets/ew/org/centrb/vsc/vsc-dokument/vsc-publikationer/besiktning-av-viltskador-pa-groda-2018-low.pdf>

⁸ Nationella Viltolycksrådet

⁹ Jägerbrand, A.K., Gren, I-M., Seiler, A., Johansson, Ö. (2018) Uppdatering och nya effektsamband i effektmodellen för viltolyckor. Calluna AB

2020. Det vill säga i princip en fördubbling av olyckorna vart femte år med hänsyn tagen till trafikmängden. En toleransnivå har även betydelse utifrån ett samhälleligt perspektiv rörande trafikskador med vilt.

5.4. Arrendatorer

Andelen jordbruksmark som är arrenderad uppgick år 2020 till 42 procent och 41 procent av lantbruksföretagen i Sverige arrenderar mark.¹⁰ Vid jordbruksarrende är huvudregeln att arrendatorn har jakträtten på den arrenderade marken om inget annat avtalats.¹¹ Det finns ingen statistik över hur många arrendatorer som har jakträtten på den mark de arrenderar, men den bild som ges av expertis i arrende frågor är att markägarna oftast behåller jakträtten när de arrenderar ut sin jordbruksmark, i syfte att själv jaga på marken eller att upplåta den till tredje part.

En jordbruksarrendator utan jakträtt på marken saknar möjlighet att själv påverka viltskadorna och till alternativa inkomster från jakt. Om arrendeavtalet saknar en fördelning av kostnaderna för viltskador mellan markägaren och arrendatorn, har arrendatorn därutöver små möjligheter att få ersättning för viltskadorna, trots att denne inte kan påverka viltrycket på marken.

Om jakträtten följer med jordbruksarrendet avser den rätten att jaga på den mark som ingår i arrendet, vilket normalt sett endast är jordbruksmark. Det omfattar inte jakträtten i till exempel en intilliggande skog om den inte omfattas av jordbruksarrendeavtalet. Det ger en arrendator möjlighet att skydda sina grödor genom jakt, men det är inte sannolikt att jakten ger någon långsiktig effekt på omfattningen av viltskador eftersom denna typ av jakt inte är populationsreglerande.

År 2020 var den genomsnittliga årliga arrendeavgiften på åkermark inklusive så kallade ”gratisarrenden” 1 945 kr/ha enligt Jordbruksverket.¹² Stora regionala skillnader finns med arrendepriser i Sydsverige på 3 500-4 500 kr/ha, i Mellansverige på 1 000-2 000 kr/ha samt i Norra Sverige på 500-1 000 kr/ha.

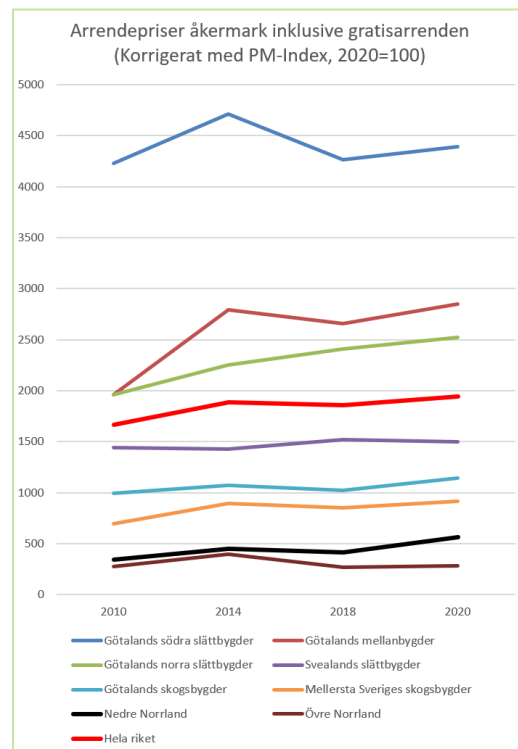
För en markägare som arrenderar ut sin mark bör omfattningen av viltskadorna påverka hur mycket han eller hon kan ta ut i arrendeavgift, eftersom en arrendeavgift bland annat ska sättas utifrån markens avkastningsförmåga. Utvecklingen av arrendeavgiften sedan 2010 visar att den genomsnittliga avgiften i Sverige har ökat.

Det behöver finnas en balans mellan priset på arrendet och viltrycket på marken. Innovativa arrendeavtal som hanterar viltskador och jordbruksproduktion med hänsyn till både jordägare och arrendator behöver uppmuntras.

¹⁰ Uppgifter från Jordbruksverkets officiella statistikdatabas <https://jordbruksverket.se/om-jordbruksverket/jordbruksverkets-officiella-statistik/statistikdatabasen>

¹¹ 10 § jaktlagen (1987:259)

¹² <https://jordbruksverket.se/om-jordbruksverket/jordbruksverkets-officiella-statistik/jordbruksverkets-statistikrapporter/statistik/2021-02-26-arrendepriser-pa-jordbruksmark-2020#h-Arrendepriserakermark>

Vid omfattande viltskador är risken att jordbruksmarken inte brukas alls. Lantbrukare vittnar om att det i väldigt vilttäta områden förekommer att markägare lägger mark i träda och underhåller den genom putsning en gång om året istället för att arrendera ut den för livsmedels- eller foderproduktion.

Arrendatorerna möter en mer komplex situation på grund av osäkerhet rörande framtida avtalsförhållanden, rådigheten över jakträtten samt begränsat justerat eget kapital, det vill säga företagets beskattade egna kapital. Det innebär att det egna kapitalet vid en marknadsmässig värdering av samtliga arrendators tillgångar och beaktande av eventuell latent skatteskuld är relativt begränsat. Detta leder i sin tur till att arrendatorn normalt sett möter mindre förmånliga kreditvillkor i jämförelse med en självägande lantbrukare.

5.5. Äganderätt – spridningseffekter och avtal

Ägaren till en fastighet har jakträtten på den och därmed möjlighet att påverka förekomsten av vilt. För små fastigheter är dock vilttillgång och viltskador en utmaning ur rådighetssynpunkt eftersom en stor del av viltet på fastigheten är gemensamt med övriga, närliggande fastigheter. År 2016 hade 72 procent av lantbruksföretagen upp till 50 ha åkermark. Endast 11 procent av företagen hade 100 ha åkermark eller mer.¹³ Det innebär att de allra flesta markägare är beroende av hur grannfastigheten förvaltar viltet på sin mark.

Rådigheten över marken och möjligheten att påverka viltskadorna försvagas ytterligare av att en hög andel av jakträttsupplåtelseerna är muntliga. Enligt en undersökning som

¹³ <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/jord-och-skogsbruk-fiske/amnesovergripande-statistik/allman-jordbruksstatistik/pong/tabell-och-diagram/antal-foretag-efter-storleksgrupp-akermark/>

Landja gjort åt LRF år 2021 så har hälften av de som äger mark själv behållit jakträtten. Av de som upplåter sin jakt så är tre av fem avtal muntliga.¹⁴

Skriftliga avtal rekommenderas vid alla typer av överenskommelser eftersom bägge parter då vet vad som gäller, exempelvis gällande olika viltreglerande åtgärder och att markägaren har och tar ansvaret för att företräda sin mark i olika jaktliga sammanhang. Ansvaret för att öka andelen skriftliga jaktupplåtelser vilar på ägaren till marken, eftersom jakträtten ingår i äganderätten. En toleransnivå skulle dock kunna öka förståelsen hos både jägare och markägare för att åtgärder behöver göras för att minska andelen viltskador samt även fungera katalyserande för att muntliga avtal behöver omvandlas till skriftliga.

5.6. Äganderätt – viltbruk

Privata ägare till jord och skog bedriver runt 60 olika näringsverksamheter på sina fastigheter.¹⁵ Äganderätten ger dem rätten att själv välja önskad produktionsinriktning under förutsättning att lagar och regler följs och att hänsyn tas till närliggande grannar. Exempelvis får inte ett vattendrag dämmas upp utan tillstånd då det kan leda till översvämning för grannarna uppström och torka för grannarna nedströms.

Viltbruk är en av de näringsverksamheter som bedrivs av LRFs medlemmar. Med viltbruk menas jakt och annat nyttjande av vilt som ekonomisk resurs. Om viltet som ”brukas” är kvar inom fastighetens gränser berörs inte intilliggande fastigheter negativt. Vilttillgång och viltskador påverkas dock inte av fastighetsgränser. Det blir därför en äganderättslig utmaning om viltet rör sig (”flödar ut”) utanför fastighetsgränsen och skadar exempelvis jordbruksgrödor eller skog på annans mark. Den ene näringsidkarens inkomst blir då den andre näringsidkarens kostnad.

Ett ökat antal vilt kan hypotetiskt bli en ny intäktsmöjlighet för markägare med ökade viltskador genom att minskad lönsamhet i jord- och skogsbruk kompenseras med ökad inkomst från viltbruk. Den möjligheten är dock helt beroende av om den som brukar marken också äger den och därmed har jakträtten på marken med möjlighet att upplåta den. Det förutsätter också att fastigheten har en viss storlek och att den är arronderad på ett ändamålsenligt sätt.¹⁶ Det är också sannolikt att marknaden för viltbruk kan tänkas vara begränsad eftersom en större omläggning av markanvändning till viltbruk troligtvis inte kan förenas med bibehållna priser på kommersiell jakt.

En lantbrukare har dock möjlighet till viss inkomst genom att enbart upplåta sin mark för jakt. Ersättning för jakträttsupplåtelse varierar över landet. Enligt en undersökning som publicerades i Land Use Policy i december 2020¹⁷ var medelersättningen följande:

Götaland	153,05 kr/ha
Svealand	72,36 kr/ha
Norrland	47,16 kr/ha

¹⁴ Jakträttsavtal i lantbruket, Sveriges Lantbruk våren 2021, En undersökning bland lantbrukare, Landja Marknadsanalys/NUI AB.

¹⁵ LRF:s medlemsregister

¹⁶ Se till exempel *Vildsvinet – ett skadedjur eller en resurs – en studie av fem lantbruksföretag i Mälardalen*, Viktor Ånöstam, examensarbete SLU, s. 38.

¹⁷ *Heterogeneous impacts of large carnivores on hunting lease prices*, Julian E. Lozano, Katarina Elofsson, Yves Surry, Land Use Policy, 16 december 2020.

Viltskador som överstiger denna prisnivå kan inte kompenseras genom att enbart upplåta jakträten.

Utgångspunkten för lantbruk är att kunna anpassa odlingen efter marknadens efterfrågan och markens förutsättningar¹⁸ för bästa lönsamhet. Om grödvalet i stället måste anpassas efter vilttrycket minskar lönsamheten. I det korta perspektivet är det självklart att anpassa brukande och grödval efter rådande vilttryck för att minimera den ekonomiska skadan. Men i ett längre perspektiv ska en lantbrukare kunna göra de val som är bäst lämpade för näringsverksamheten utan att behöva ta hänsyn till förekomsten av vilt. En bonde har rätt att få vara bonde och han eller hon ska inte behöva bedriva viltbruk för att kompensera för viltskador. Den som vill använda marken för att producera livsmedel och skogsråvara ska kunna göra det utan en orimlig påverkan av vilt.

5.7. Stängsel

Stängsel är ett alternativ som återkommande föreslås när befintliga viltskadeförebyggande åtgärder inte räcker för att uppnå rimlig skadenivå på jordbruksgrödor. I ett kort perspektiv är det självklart att anpassa lantbruket efter rådande vilttryck för att minimera den ekonomiska skadan. I ett längre perspektiv är det dock att angripa problemet i fel ände eftersom kostnader och besvär för att sätta upp och underhålla stängsel då helt överförs till lantbrukaren. Utgångspunkten när viltskadorna är orimligt stora måste vara att sätta in åtgärder som leder till att viltstammarna, och därmed skadorna, minskar.

Det finns dock exempel på när växtodling kan skyddas med stängsel mot viltskador, på ett företagsekonomiskt rimligt sätt. Det handlar då om specialgrödor som producerar stora värden och stora skördar på relativt små arealer, exempelvis potatis, morötter och liknande. Stängsel kan även vara den sista utvägen om samsyn inte nås om viltförvaltningen i särskilt utsatta områden, exempelvis i skogslandskap eller där lantbrukaren behöver odla grödor som är särskilt viltbegärliga ex raps, havre och proteingrödor.

För vanlig spannmåls- och vallodling är en sådan investering svårare att försvara ur ett företagsekonomiskt perspektiv då det är större arealer med mindre skördevärde per ytenhet. Arronderingen är också en viktig faktor och för de 42 procent av jordbruksmarken som arrenderas, ofta som sidoarrenden, kan investeringsviljan i stängsel motverkas av bristen på långsiktighet i brukandet, eftersom arrendet kan sägas upp.

Hjortdjuren, rådjur, dovhjort, kronhjort och älg, stoppas inte av ett vanligt stängsel för kor på bete, utan kräver specialstängsel som är runt två meter höga. Om stängslet även ska stoppa vildsvin krävs en eller flera eltrådar nära marken. Använt i stor skala skulle detta även påverka allmänhetens rörlighet i naturen genom allemansrätten.

6. Viltets påverkan på lantbruket

6.1. Utveckling av lantbruket

Svensk växtodling levererar växter som bland annat används till livsmedel, foder, energi och material. Under växtodlingssäsongen görs en rad insatser så som sådd, gödsling samt hantering av växtskadegörare och ogräs. Samtliga insatser är resurskrävande och kräver hög nivå av kunskap och precision för att motsvara grödans behov och för att vara ekonomiskt optimal i förhållande till skördepotentialen. Förstörs eller äts grödan i något stadie upp av vilt är dessa

¹⁸ Ett av skogsbrukets mål för viltskador i skogen är att avverkade arealer måste kunna återbeskogas med lämpligt trädslag. Tallandelen i ungskogar ska öka inom de älgförvaltningsområden där andelen tall har reducerats som en följd av klövviltsbete.

insatser gjorda i onödan och resurser har använts utan att förväntad skördenivå uppnåtts. Miljönyttan för en sådan matproduktion är dålig och därutöver förbrukas nytt drivmedel och nya insatsvaror ifall lantbrukaren gör nytt försök att odla på marken, eller odlar på annan mark för att kompensera bortfallet av gröda.

LRFs målsättning är att det reala produktionsvärdet för livsmedel ska växa med 3 procent per år i primärledet. Detta kan göras genom ökad skörd per hektar eller ett högre värde på produkten. I vissa delar av landet hindras denna målsättning av vilt som förstör eller äter upp delar av skörden.

Även grödvalet påverkas av det lokala viltrycket genom att odling av flertalet grödor försvåras. Enligt Jordbruksverkets undersökning av viltskador i lantbruksgrödor 2020 angav 34 procent av företagen med odling av spannmål, trindsäd och oljevaxter att viltet påverkar valet av grödor. Merparten av dem odlar grödorna enbart på vissa ställen av arealen, medan 14 procent helt har slutat odla dem. Ärtor, havre och vete är grödor som oftast nämns som grödor som inte går att odla alls på grund av vilt.

En klok lantbrukare anpassar sig såklart till nutid och odlar de grödor som är mest lönsamma under rådande viltryck. Men sett över en längre tidsperiod behöver valet av grödor kunna baseras på lönsamhet och odlingsbetingelser i jorden - inte anpassas till viltskador. Detsamma gäller utveckling och odling av nya grödor. I och med klimatförändringarna kommer svensk växtodling få en allt viktigare roll, samtidigt som vi ser ett ökat intresse för svenskodlad växtbaserad mat.

Växtodlingen utvecklas ständigt med odlingskunskap, prediktionssystem, maskinutveckling, nya grödor och sorter, insamling och nyttjande av olika typer av data, samt en snabb utveckling av precisionsteknik.

6.2. Viltets påverkan i landskapet

Viltet är en tillgång när populationerna av förekommande viltarter är i balans med naturens foderresurser. Där betetrycket blir orimligt högt kan dock både mark och växtlighet påverkas negativt genom extremt betetryck och söndertrampad mark.

Olika viltarter har olika foderpreferenser och mår bäst i ett landskap där örter, bärris och lövträd har god konkurrensstatus. För att minska skador i odlingslandskapet behövs aktiv vilthänsyn och strategier för jaktlig planering i ett landskapsperspektiv, det vill säga både i skog och på jordbruksmark.

6.3. Gårdar med massiva viltskador

Över hela landet finns stora skillnader mellan vilka viltarter som gör skada, populationsstorlekar och skadefrekvens. Ett stort antal gårdar har viltskador som ligger skyhögt över toleransnivån, skador på 20-40% rapporteras årligen i vissa grödor. Detta kan också leda till att vissa fält "offras" till viltbete eller att mark läggs i träda. För lantbruk med massiva viltskador och de som jagar på markerna i området är det centralt att se toleransnivån som ett långsiktigt strävansmål. Det vill säga ett mål som man år efter år arbetar för att uppnå, och där man genom olika åtgärder och återkommande mätning kan se att arbetet rör sig åt rätt håll. Förvaltningsstrategier i skötselområden och myndighetsbeslut om förbud eller reglering av utfodring är exempel på åtgärder som kan hjälpa till i styrningen mot målet.

Det bör noteras att vid arrenden på gårdar med massiva viltskador kan även jordägaren ha svårt att vidta åtgärder som minskar skador på den mark hon eller han råder över. Här behövs både en tidplan och en åtgärdsplan för att kunna sträva mot toleransnivån på gårdsnivå.

Det finns en tydlig problematik i att för höga ekonomiska krav på jordägaren (som kompensation för viltskada) tillsammans med bristande rådighet över viltet på fastigheten kan

leda till att arrendet avslutas. Jordägaren tecknar istället ett ”skötselavtal” med en annan part, som putsar marken, och behåller därmed gårdsstödet. Ur resurssynpunkt är detta olyckligt eftersom arbetstid, drivmedel och maskinslitage då förbrukas på jordbruksmark som inte ger någon nytta.

Därutöver ökar risken för nedlagda lantbruk, eller att lantbruk inte kan expandera då det inte går att få tag på mer mark i närområdet.

7. Toleransnivå för viltskador i jordbruk

Viltskadornas variation mellan län, kommun, socken och grannar medför att vissa får betydligt högre skada än 3,4%, medan andra knappt får någon skada alla. Därför är vår uppfattning att Toleransnivån behöver gälla på två nivåer:

* Nationell nivå (Skördebortfall)

* Gårdsnivå (Skördebortfall + indirekta kostnader)

7.1. Toleransnivå på gårdsnivå

7.1.1. Lönsamhet som grund för toleransnivå på gårdsnivå

Toleransnivån för viltskador i skogen baseras på skogsvårdslagens krav om det antal plantor som krävs för att uppnå en godtagbar föryngring efter slutavverkning. Inom jordbruket saknas lagstadgade krav på produktion. Den nationella livsmedelsstrategin, som antagits av Sveriges riksdag, har dock ett övergripande mål om en ökad produktion:

”En konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar, samtidigt som relevanta nationella miljömål nås, i syfte att skapa tillväxt och sysselsättning och bidra till hållbar utveckling i hela landet”.

Målet om en ökad produktion är dock inte kvantifierat i livsmedelsstrategin. En förutsättning för att nå målet om en konkurrenskraftig livsmedelskedja med en ökad produktion är dock långsiktigt livskraftiga lantbruksföretag med god lönsamhet. Viltskadan får helt enkelt inte ha en alltför negativ inverkan på lönsamheten eftersom lantbruket då inte kommer finnas kvar över tid. Utgångspunkten för beräkning av toleransnivå på gårdsnivå är därför att sätta lantbrukets lönsamhet i förhållande till viltskada.

Utan lönsamhet saknas möjlighet till långsiktigt företagande och framåtsyftande åtgärder, till exempel:

- Övergång till fossilfri fordonsdrift
- Investeringar och utveckling av företaget
- Ändrad verksamhetsinriktning
- Bygga en buffert för torka, skyfall, omfattande viltskada och/eller försäkring
- Lån från banken. Bankerna uppger att kassaflöde och vinst över tid är nödvändigt för att få lån till den verksamhet som planeras. Även om det ligger stora ekonomiska värden i jordbruks- och skogsmarken så går det idag inte att få lån bara på god säkerhet.
- Generationsskifte

För arrendatorer är lönsamheten än viktigare då de har mindre tillgång till kapital. För dem är det helt nödvändigt med avkastning från brukandet av marken.

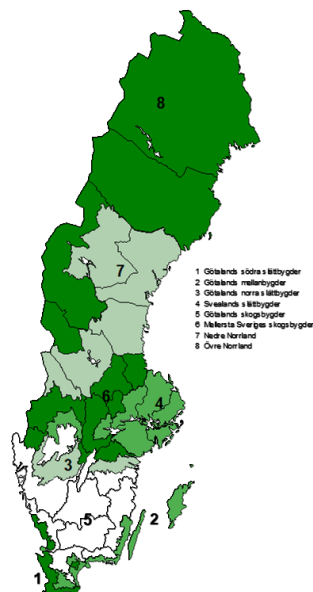
För den enskilda lantbrukaren omfattar viltskadorna både direkta kostnader i form av skördebortfall och indirekta kostnader som är en följd av att vilt äter upp eller trampar ner grödor. De indirekta kostnaderna består bland annat av maskinskador, omläggning av vallar eller andra grödor, anpassning av växtföljd, skyddsåtgärder mot vilt, försämrad kapacitet/hastighet vid skörd på grund av ojämn mark eller liggsäd, kontaminerat foder, inköp av foder för att ersätta skördebortfall, lägre avkastning på grund av försämrad kvalitet på foder osv. Toleransnivån på gårdsnivå behöver ta hänsyn till både direkta och indirekta kostnaderna för viltskador.

I studien om vildsvinens kostnader för lantbruket i Sverige utgjorde förlust på grund av skördebortfall 63 procent av den totala kostnaden. Övriga 37 procent bestod av indirekta kostnader, fördelat på skador på maskiner orsakade av vildsvinens bök som utgjorde 9 procent, och resterande 28 procent var kostnader kopplade till exempelvis skyddsåtgärder eller att lantbrukare väljer andra mindre lönsamma grödor som inte är lika attraktiva för vildsvinen att äta.

Resultatet i den studien indikerar att de indirekta kostnaderna är en relativt stor andel av de totala kostnaderna för viltskador. Det finns dock för lite kunskap om frekvensen och omfattningen av de indirekta viltskadorna för att de på ett vederhäftigt sätt ska kunna läggas ihop med kostnaderna för skördebortfall i beräkningarna för hur viltskadorna påverkar lönsamheten. Det kan dock handla om stora belopp och för att belysa dessa har Växtråd beräknat några av de indirekta kostnaderna som uppstår för lantbruk som har viltskador. (Se bilaga 2) Dessa kostnader är en del av den totala påverkan på lönsamheten i toleransnivån på gårdsnivå.

Ludvig & Co har på uppdrag av LRF undersökt hur lönsamheten påverkas av viltskador på fyra typgårdar i respektive produktionsområde enligt följande uppdragsbeskrivning:

1. Utifrån Ludvig & COs datalager ta fram representativt urval av typgårdar för mjölk, kött och växtodling inom de av Jordbruksverket/SCBs etablerade produktionsområdena: Övre Norrland (ÖN), Nedre Norrland (NN), Mellersta Sveriges skogsbygder (MSS), Götalands skogsbygder (GS), Svealands slättbygder (SS), Götalands norra slättbygder (GNS), Götalands mellanbygder (GM) och Götalands södra slättbygder (GSS). I uppdraget ingår anonymiserade data från upp till 10 gårdar per produktionsinriktning och produktionsområde.

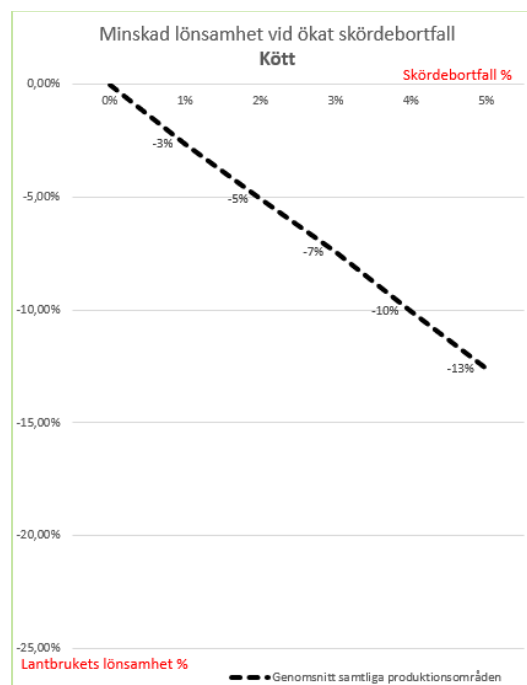
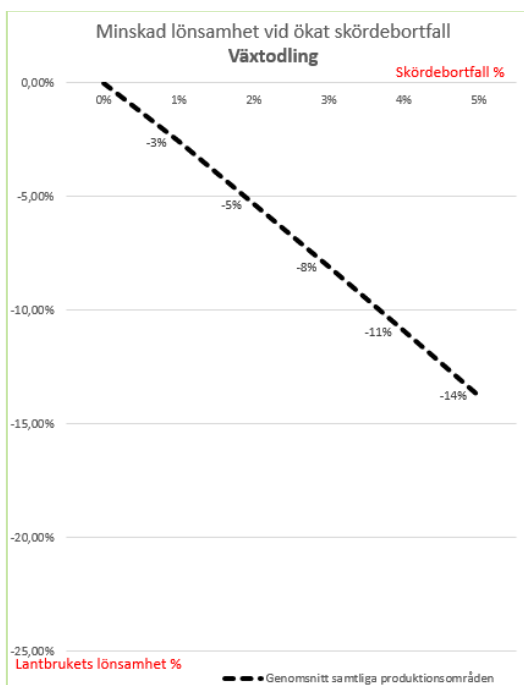

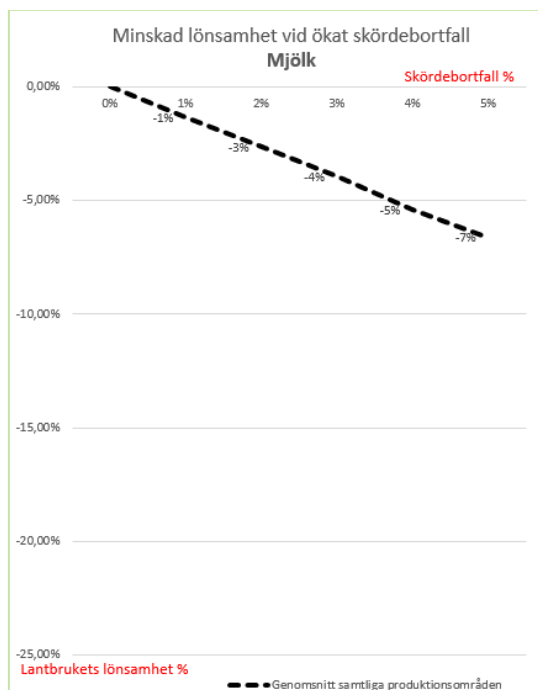
2. Beräkna respektive typgårds lönsamhet som ett genomsnitt över 5 år som: Rörelseresultat före avskrivning och finansiella kostnader med utbetald lön/ägarlön, rensat för intäkter som ej härrör till lantbruket ex, skog, entreprenad och bostadsuthyrning (EBITDA). Hänsyn ska tas till om verksamheten bedrivs i aktiebolag eller enskild firma.
3. Beräkna en ”nollnivå-utan viltskador” för respektive typgård med hjälp av Jordbruksverket/SCB:s Viltskadeundersökning 2020.
4. Utforma diagram för respektive typgård där gårdens lönsamhet ställs i relation till en kurva med ökande viltskador, från 0%-20%.
5. Utifrån ovanstående uppdragsbeskrivning har Ludvig & Co tagit fram rapporten Viltskador i lantbruket; En undersökning hur lantbruksföretags lönsamhet påverkas av viltskador. Rapporten i sin helhet finns bifogad i bilaga 1.

Rapporten redogör för hur lönsamheten på en genomsnittlig typgård för respektive verksamhetsgren och produktionsområde påverkas av viltskador i form av skördebortfall. Ludvig & Co konstaterar att ju högre värderade grödor lantbruksföretaget har i förhållande till skördenivån och kapitalintensitet¹⁹, desto känsligare är företaget för viltskador. Deras bedömning är att majoriteten av företagen kan hantera viltskador mellan 1-5 procent med en normal skuldsättning.

Beräkningarna visar att för en genomsnittlig växtodlingsgård och köttgård i landet minskar lönsamheten med cirka 11 procent vid ett skördebortfall på 4 procent. För en genomsnittlig mjölkgård är motsvarande minskning av lönsamheten cirka 5 procent. LRF anser att en minskning av lönsamheten på grund av viltskador på mellan 5-10 procent är vad som maximalt kan tolereras. Det innebär att toleransnivån för viltskador är maximalt 4 procent.

¹⁹ Kapitalintensitet är ett mått på effektivitet med avseende på hur mycket pengar ett företag behöver spendera för att tjäna pengar.

7.1.2. Toleransnivå – gård

Toleransnivån för skördebortfall orsakat av viltskador i jordbruket på gårdsnivå är max 4 procent av den förväntade skörden på gården

Målgrupp: Markägare, arrendatorer, jägare samt Länsstyrelsen vid reglering av utfodring eller skyddsjaktsbeslut.

Skadebedömning: På berörd gård, i praktiken sker mätning på de mest skadedrabbade skiften²⁰.

All skadebedömning i ett lantbruk görs i första hand på de mest skadedrabbade skiftena. Bedömningen av viltskador görs således genom att mäta skadorna på de mest skadedrabbade skiftena som ingår i den brukade arealen. Fördelningen av viltskador inom gården har betydelse för bedömningen av hur de påverkar företagets lönsamhet. Utgångspunkten för toleransnivån är viltskadornas påverkan på hela företagets lönsamhet. Den beräknas genom att sätta gårdens skördebortfall på grund av viltskador i relation till den förväntade skörden på gården. Även om få skiften är drabbade av viltskador är det dock viktigt att vara uppmärksam på om skadorna ökar eller minskar totalt sett på gården.

Om gården är stor eller har skiften som ligger långt ifrån varandra och det förekommer stora viltskador på enskilda skiften, medan andra inte har några skador alls, kan effekten bli att skadorna totalt sett påverkar gårdens lönsamhet i en omfattning som ligger under toleransnivån. Trots det bör omfattande skador på enskilda skiften inte bortses ifrån. Skadorna bör i ett tidigt skede uppmärksammas i samverkan med berörda jägare och markgrannar, eller jordägare om marken ingår i ett jordbruksarrende. En vanlig uppfattning bland växtodlingsrådgivare är att vid cirka 10 procent skada på ett fält är det rimligt att sätta in skadebegränsande åtgärder.

²⁰ En åkerbit som brukas i ett sammanhang.

Användningsområde:

- Vägledande för vad som är en rimlig skadenivå vid avtalsskrivning av jordbruksarrenden och jakträttsupplåtelseavtal
- Vägledande vid samverkan med markgrannar
- Bidra till egna avvägningar i företagande och i förvaltning av fastigheten
- Vägledande vid all jaktlig samverkan som berör fastigheten
- Indikera när viltskador får för stor inverkan på ett lantbruksföretags lönsamhet

7.2. Toleransnivå på nationell nivå

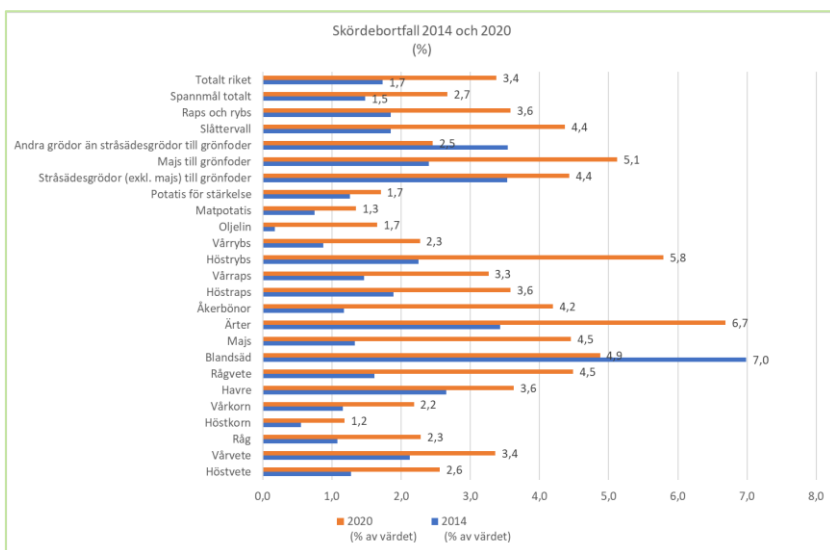
7.2.1. Förhållandet mellan gårdsnivå och nationell nivå

Den nationella livsmedelsstrategin omfattar hela livsmedelskedjan och innehåller mål att den svenska livsmedelsproduktionen skall öka fram till år 2030. Livsmedelsstrategin ska leda till en ökad och hållbar produktion av livsmedel, fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet. LRFs målbild för att svara mot målet med ökad produktion är 3 procent real tillväxt per år inom primärproduktionen medan regeringen inte satt upp något kvantitativt mål.

För att nå målen i livsmedelsstrategin är det centralt att skördebortfallet i Sverige som orsakas av viltskador hålls under kontroll. I det arbetet ger Jordbruksverkets och SCBs undersökningar om viltskador i lantbruksgrödor 2014 och 2020 en värdefull indikation på hur stora de totala viltskadorna är i landet.

En toleransnivå för viltskador på nationell nivå ser till riket i stort även om det finns stora skillnader mellan län, kommuner, grödor och mellan enskilda jordbruksföretag. Den skall framför allt säkerställa inhemsk livsmedelsproduktion, bidra till utvecklingen av ekonomiskt hållbart jordbruk samt värna biologisk mångfald.

Viltskadorna, i form av skördebortfall, uppgick 2014 till 1,7 procent räknat som såväl produktionsvärde som produktionsvolym. 2020 har skördebortfallet fördubblats till 3,4 procent. Det totala värdet för skördebortfallet omvandlat till kronor var enligt beräkningar för 2014, 361 miljoner kronor. Sex år senare, 2020, har skördebortfallet fördubblats till 733 miljoner kronor.²¹

²¹ Värdet har beräknats utifrån Jordbruksverkets genomsnittspriser på de grödor som ingår i SCB:s undersökningar för respektive år.

Den stora variationen av viltskador innebär att vissa gårdar belastas hårt av viltskador medan andra inte har några skador alls. Även inom enskilda gårdar kan skadorna variera kraftigt mellan olika skiften. Ett resultat av viltskadornas variation i landet blir att gårdar med små eller inga viltskador behöver motsvaras av gårdar som ligger långt över den nationella skadenivån för att det nationella snittet ska uppnås.

Enligt Jordbruksverkets undersökning av viltskador år 2020 har 54 procent av lantbrukarna som odlar spannmål, trindsäd eller oljeväxter viltskador i en eller flera av grödorna och 30 procent av odlarna av slåttervall har viltskador. Av odlare av mat- och stärkelsepotatis beräknas 26 respektive 39 procent ha viltskador. Mot bakgrund av det är det rimligt att anta att minst 54 procent av lantbrukarna har viltskada i antingen spannmål, potatis eller slåttervall eller i flera av grödorna. Det innebär att ungefär var annat lantbruk uppger att de saknar viltskador. För att nå målet om maximalt 4 procents viltskador på gårdsnivå behöver därför det nationella genomsnittet för viltskador vara maximalt 2 procent.

7.2.2. Toleransnivå - nationellt

Toleransnivån för skördebortfall orsakat av viltskador i jordbruket på nationell nivå är max 2 procent av den förväntade skörden i Sverige.

Målgrupp: Riksdagen, regeringen, Naturvårdsverket, Jordbruksverket och Länsstyrelsen

Skadebedömning: Jordbruksverkets och SCBs undersökning om viltskador i lantbruksgrödor 2014 och 2020.²²

Användningsområde:

- Underlag för regeringen för att tillsätta utredningar, utforma regleringsbrev, göra ändringar i regeringens förordningar och att föreslå lagändringar.
- Underlag för Naturvårdsverket för att genomföra erforderliga åtgärder.
- Underlag för Länsstyrelsen att genomföra erforderliga åtgärder.

²² JO 16 SM 1502 och JO0601

8. Toleransnivåer i dagens viltförvaltning

8.1. Skog

Nedanstående är skogsbrukets mål för viltskador i skog. De målen har både Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket (NV) anammat som sin uppfattning. Även Jägarnas Riksförbund har i allt väsentligt ställt sig bakom samma mål.

1. Det ska vara möjligt att föryngra skogsmarken med lämpligt trädslag. Avverkade arealer måste kunna återbeskogas med lämpligt trädslag. Tallandelen i ungskogar ska öka inom de älgförvaltningsområden där andelen tall har reducerats som en följd av klövviltbete.

2. Minst 7 av 10 tallstammar ska vid 5 meters höjd vara oskadade av klövvilt. Aktuell skadesituation avläses i resultaten från Älgbetesinventeringen (Äbin), där medelhöjden för inventerade tallar normalt är ca 2 meter. För att säkerställa att målet vid 5 meters höjd ska kunna nås, gäller därför att:

– minst 85% av tallarna måste vara oskadade av klövvilt.

– de skador som uppkommit på tall under det senaste året inte får överstiga 2-5%, beroende på bonitet och tidigare skadehistorik.

3. Rönn, asp, sälj och ek ska kunna bli trädbildande där de förekommer naturligt. Andelen provtytor i Äbin med gynnsam konkurrensstatus för rönn, asp, sälj och ek (RASE) ska öka på älgförvaltningsområdesnivå.

8.2. Fredat vilt

Här följer beskrivning av nuvarande ersättningssystem för viltskador och deras toleransnivå gällande fredat vilt.

8.2.1. Skador av stora fåglar

Enligt viltskadeförordningen²³ som reglerar ersättning för skada av fredat vilt får ersättning lämnas för skada av vilt om det är uppenbart oskäligt att den skadelidande själv ska svara för de kostnader som skadan föranleder. Det finns alltså i princip en toleransnivå för när samhället anser att nivån av skadan inte längre är rimlig för att den enskilde själv ska bära kostnaden för den.

I praktiken innebär detta att lantbrukare med fågelskador kontaktar berörd Länsstyrelse. De beviljar ersättning efter ansökan och låter besiktningsman värdera. För att erhålla ersättning begärs att förebyggande åtgärder görs (vilket i viss mån landar på Länsstyrelsens "skrämselansvariga"). Om det är en jaktbar fågelart kan ersättning nekas om det går att särskilja arterna. Lantbrukaren ersätts för den uppkomna skadan efter en skadebedömning.

8.2.2. Rovdjursskador på tamdjur

Rovdjursskador på tamdjur anmäls till Länsstyrelsen. Ersättning ges för skadat/dödat tamdjur som har bekräftats som rovdjursangripna av Länsstyrelsens fältpersonal. I 11 § viltskadeförordningen står att läsa följande; ”Länsstyrelsen får lämna ersättning för skada av vilt på annat än ren om det är uppenbart oskäligt att den skadelidande själv ska svara för de kostnader som skadan föranleder”.

Det finns alltså en slags självrisk i denna bestämmelse. Toleransnivån är inte noll. Men när det gäller skadade och dödade tamdjur ges i praktiken närmast full ersättning. När det gäller ersättning för merarbete förorsakat av rovdjursangrepp och bidrag till skadeförebyggande

²³ Viltskadeförordningen 2001:724, §11

åtgärder är ersättningsnivån i praktiken lägre. Delvis därför att djurägarens eget arbete inte kan rapporteras av ngn annan än djurägaren själv.

8.2.3. Rovdjurskador på ren

I proposition 2012/13:191²⁴ står följande; *Rennäringen är en areell näring som inte har stora ekonomiska marginaler. Det måste vara möjligt att driva en lönsam och rationell rennäring i renskötselområdet. Slakterier och förädlingsföretag ger sysselsättning i glesbygd. Samhällets kostnader för att bibehålla livskraftiga stammar av de stora rovdjuret ska hållas på en rimlig nivå.*

Ersättning betalas ut i förhållande till det antal stora rovdjur som inventering har visat att det finns i respektive samebys område. Ju fler rovdjur desto högre ersättning. Om en rovdjursart har gynnsam bevarandestatus kan antalet rovdjur minskas genom jakt. Då sjunker ersättningen men å andra sidan minskar också antalet rovdjursdödade renar.

8.2.4. Skador av säl på fiskeredskap och fångst

Sälskadorna har ökat på senare tid och en av anledningarna till det är att sälarna blivit fler och att de lärt sig att söka upp fiskeredskapen. Havs- och vattenmyndigheten, HaV, handlägger den del av viltskadeanslaget som berör skador orsakade av säl. Anslaget fördelas via berörda Länsstyrelser och Jordbruksverket till de enskilda fiskarna. Grundprincipen är att skador helst ska förebyggas.

Anslaget fördelas till förebyggande åtgärder via Jordbruksverket och till ersättning för skador orsakade av säl på redskap och fångst via länsstyrelserna.

²⁴ Prop.2012/13:191